življenje med stenami naših podeželskih učilnic ter sredi vzajemno organiziranega dela na vseh gospodarskih in kulturnih popriščih naše vasi.

Srečen učitelj, ki najde pravo pot k ljudstvu, ki se vživi s požrtvovalno pripravljenostjo v vse njegovo dejanje in nehanje! Puls vaškega življenja, njegove radosti in žalosti, njegovih potreb in hotenj naj bije vzporedno v vaških učilnicah ter naj odmeva z globoko predanostjo v srcu slehernega vaškega učitelja!

Celibat učiteljic v Avstriji

Že svoj čas smo poročali, da so tudi v Avstriji sprejeli zakon, ki slično kakor predpis letošnjega našega fin. zakona omejuje učiteljicam pravico do omožitve po svobodni volji. Ta zakon je bil izdan že lani in je izzval med avstrijskim drž. uslužbenstvom upravičen odpor in veliko razburjenje. Uradniški strokovni listi so o tem mnogo poročali in navajili vse pomanjkljivosti tega nesocialnega zakona. Tako je tudi znano osrednje dunajsko uradniško glasilo »Reichsverband der öffentlichen Angestellten« objavil članek o tem vprašanju, ki ga v izvlečku prinašamo, ker kaže pravilno pojmovanje tega problema, ki je od 1. aprila tudi pri nas prav aktualen.

»Misel na gospodarsko zavarovanje obvladuje celotno bistvo človeka v njegovih temeljih. Občutek varnosti in gospodarske neodvisnosti je pogoj za ustanovitev urejenega zakonskega in družinskega življenja. Kjer pa ni temeljnih kamnov za ustanovitev te zakonske skupnosti zaradi pomanjkanja denarnih sredstev, tam ostane seveda mnogo obetajoče vodilno načelo gospodarske osamosvojitve le na papirju. Še več! Nameščenci s stalnimi prejemki so prav zaradi teh sicer obvarovani, da ne zdrknejo v popolno revščino. Če pa ta stalni dohodek spričo življenjskih načrtov dveh za zakon zrelih ljudi ne zadošča, ker ne jamči niti za najskromnejšo uresničitev tega načrta; če dvoje ljudi, ki se bližata višku svojega življenja, zaradi pomanjkanja denarnih sredstev ne more stopiti v nameravani zakon, ker si ne moreta preskrbeti stanovanja, plačati pohištva itd., potem moremo reči, da gre tod za proletariziranje stalnih nameščencev, državnih in samoupravnih uslužbencev.

Oglejmo si samo sledeči primer: 35 let star uradnik prejema 300 šilingov (približno 2600 din). Že dolgo vrsto let vzdržuje svoja stara roditelja. Ona dva sta mu hranilnica. Znatnejših prihrankov nima. Zdaj bi se rad končno oženil. Kako naj s 180 šilingi, ki mu ostanejo, »ustanovi« družino? Po dolgih letih brezplodnega čakanja je dobila njegova nevesta vendar službo pomožne učiteljice. Tako bi prišlo k njegovemu dohodku še 120 šilingov, kesneje morebiti celo 150 šilingov. Pogumno in skromno, s trdnim zaupanjem vase in z veseljem do življenja skušata ta dva uresničiti svoj dolgo zasnovani življenjski načrt. Če je še kaj domoljubov, se morajo veseliti bodočega prirastka novih družabnih celic v celoti ljudske skupnosti.

Toda stoj! Saj tu so grozeči zakoni Zveze in dežel o celibatu! Pod kaznijo odpusta se ne sme omožiti! Žena mora iz službe, zakaj omožitev pomeni »prostovoljno« odpoved službe. Kar je bilo prej težavno, pa vsaj mogoče, je s to obsodbo postalo zdaj popolnoma izključeno. Domoljubi so prav različnih vrst: nekateri ustanavljajo priznanja vredne zavode in ustanove za sklepanje zakonov in za pospeševanje rojstev, drugi pa delajo zakone za preprečevanje porok. Ves življenjski načrt je uničen. Mnogo zrelih ljudi mora spoznati, da so bili opeharjeni za srečo, po kateri so tako dolgo hrepeneli in ki so jo pri svojih letih tudi že davno zaslužili. K temu pridejo še duševne moreče bolečine, ki jih prizadeva neutrudno opravljanje ljubih soljudi, ki si tako radi privoščijo takega zoper svojo voljo večnega »ženina«, in tako pomilovanja vredno »večno« nevesto. Pravi pekel se odpre. Če bi ženske sodelovale v zakonodaji, bi takih zakonov gotovo ne sprejemali.

Končno se pa vprašamo: Čemu vse to? Kaj pa je smisel teh zakonov o celibatu. Nižjeavstrijski zakon to jasno pove: za mlade nezaposlene učiteljske kandidate naj se preskrbe službena mesta. Kako pa je bilo v mnogih primerih, ko so se nameravane poroke zaradi tega nesrečnega zakona preprečile? V teh mnogih primerih je bila uničena življenjska sreča dveh ljudi, spraznilo se pa ni nobeno službeno mesto! To se da prav lahko dokazati s konkretnimi številkami. Smisel zakona: ‚preskrba službenih mest' se je spreobrnil v nesmisel: ‚v preprečenje zakonov'. Ali sme to ostati tako, zlasti v dobi, ko z vso resnostjo in upravičenostjo tožijo o nazadovanju števila prebivalstva in ko se povsod trudijo, da bi preprečili to narodno nevarnost s pospeševanjem zakonov?

Skrajni čas je, da spoznajo odgovorni činitelji Zveze in dežel, da te postave o celibatu preprečujejo sklepanje zakonov in da s tem nasprotujejo domoljubnim stremljenjem po pospeševanju zakonov in ustanavljanju družin. Zato stran s temi nesrečnimi celibatskimi postavami, ki proletarizirajo za zakon zrele državne nameščence!«

(»Naš glas«, 17. IX. 1937.)

Slovenska pesem in obmejno šolstvo

Važen faktor pri vzgoji je petje in glasba v narodni šoli. Naša slovenska pesem je pa posebno važna, da zavzame vidno mesto pri narodni vzgoji našega ljudstva, to je posebno na meji in narodnostno mešanih krajih.

Moramo se zavedati, da moramo našemu ljudstvu, ki živi v narodnostno mešanem kraju, nuditi vse mogoče kulturne dobrine, da se to ljudstvo vzdrži ter, da se nam ne potujči. Res je žalostno, da moramo ugotavljati po 19 letih našega narod. osvobojenja, da se nam še danes v narodno mešanih krajih naše ljudstvo izgublja, potujčuje navzlic temu, da naša Ciril Metodova družba vrši v narodno obrambnem delu več kot svojo dolžnost.

Kakšni pa so vzroki, da se nam še danes izgublja naša kri? Predvsem to, da živi naše ljudstvo, ki je pomešano med narodno manjšino v skrajno slabih socialnih in gospodarskih razmerah, odvisno od narodne manjšine, ki je običajno bolje situirana kot so situirani naši ljudje. Nadalje je naše ljudstvo tako silno dovzetno za vse kar je tujega. Z lahkoto se nauči tujega jezika, ki ga običajno tako prevlada in mu tako dopade, da rad kar prične pozabljati svoj materni jezik. Tako se neštetotkrat zgodi, da naš preprosti človek, ki se je naselil med narodno manjšino kmalu pozabi svoj jezik tako, da z otroki doma sploh več ne govori slovensko. In ko pride vpis v šolo, zahteva sam od naših oblasti, da se otrok vpiše v razred narodne manjšine. Če mu je to odbito, se tak človek čuti sila užaljenega ter je prepričan, da se mu je dogodila krivica in da je prikrajšan v svojih državljanskih pravicah. Slovenci ali Slovenke, ki so si izbrali druga ali družico iz srede narodne manjšine, 99 % odklanjajo šolanje svojih otrok v slovenskih razredih.

To je težak položaj v našem narodno obrambnem delu, ki nam da veliko misliti. Svojo kri menda vendar ne moremo prepuščati tujcu? To težko rano je treba na našem narodnem telesu brez dvoma izlečiti.

Treba je brezpogojno z vsemi silami na delo, da se med našim ljudstvom v narodno mešanih krajih vzbudi narodna zavest. Narodni misli in zavesti se morajo brezpogojno umakniti vsi razni strankarski in osebni nagibi, ki se nočejo umakniti pri nas niti v narodno najbolj ogroženih krajih. Politična borba Slovenca proti Slovencu v teh krajih so pravi strup v narodno obrambnem delu, ki to delo razkraja in onesposablja. Z ustanavljanjem knjižnic v teh krajih naj se potom lepe slovenske kijige vzbudi čut našemu ljudstvu do lepote našega jezika. Da so slovenske ljudske knjižnice v teh narodno mešanih krajih res potrebne, se vidi po tem, kako radi posebno slovenski otroci, ki so dovršili narodno šolo v slovenskih razredih, segajo, ko so zapustili šolo, po slovenskih knjigah. Ustanavljanje Ciril Metodovih knjižnic po teh šolah se je pokazalo prav zelo uspešno. Zato je potrebno, da se v tem delu in v tem pravcu nadaljuje ter da se te knjižice še izpopolnijo in organizirajo tudi tam, kjer do sedaj niso še ustanovljene. Naše učiteljstvo je v tem delu pokazalo, da razume veliko poslanstvo, ki naj ga ima naša knjiga med slovenskim ljudstvom, da ga ohrani svojemu rodu.

Mogoče še uspešnejši vzgojni faktor kot slovenska knjiga za vzbujanje narodne zavesti med našim ljudstvom, pa je naša slovenska pesem. Pred vsem naj se v teh narodno mešanih krajih goji že v narodni šoli slovenska narodna pesem v posebnih mladinskih zborih, v katere naj se pritegne vsa slovenska deca tistega kraja. Ne izloči naj se niti tistih otrok, ki imajo slab posluh, njim naj se da vsaj priložnost, da bodo poslušali to našo narodno pesem. Zato je potreba, da dobi vsaka naša šola v narodno mešanih krajih učitelja (učiteljico) pevovodjo. Ti pevovodje naj bi poleg mladinskih zborov vodili tudi zbore za odrasle tako, da bi bili po vseh naših narodno ogroženih krajih slovenski pevski zbori.

Res bi bilo treba za to delo lepo število učiteljev pevovodij. Zato bi bilo nujno potrebno, da se ustanovi za učitelje, ki bi se hoteli posvetiti temu delu, posebne pevovodske tečaje za gojitev naše narodne pesmi. Ti tečaji naj bi bili organizirani še prav posebno z ozirom na narodno obrambno delo z vso tvarino, ki spada v takšne tečaje.

Odporna sila naroda se ravno kaže v njegovi samoohranitvi. Zato je naša narodna dolžnost, da nudimo našemu človeku v narodno izpostavljenih krajih vso oporo. In ena takih važnih opor za vzdrževanje narodne zavesti je naša narodna pesem. Dajmo pesem našemu ogroženemu ljudstvu in videli bomo, da bo naše obrambno delo rodilo veliko lepše sadove kot pa jih prinaša sedaj. Mogoče bo tudi pesem tista, ki bo ublažila srca naših ljudi v teh krajih tako, da se bodo tudi politična in osebna nasprotstva omilila, ker samo skupna povezanost vseh Slovencev more izlečiti težko rano potujčevanju na našem narodnem telesu.

Jelo Janežič.

† Nande Marolt

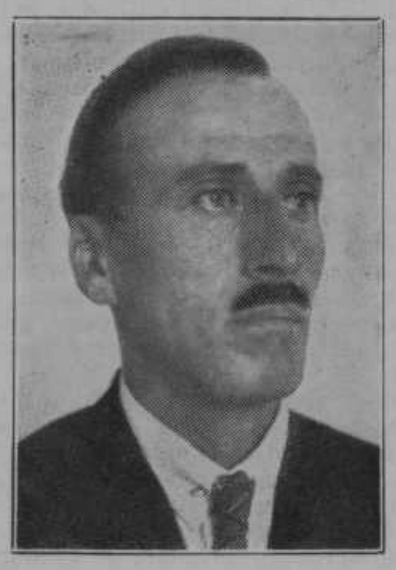

Na ljubljanskem polju se je zopet zaprl grob, v katerem je dobil večen pokoj vzgojitelj povojne učiteljske generacije... Direktor Nande Marolt je umrl 19. t. m. v 55 letu svoje starosti.

Navidezno trd — prava ribniška grča doma iz Sodražice — je bil v resnici človek mehkega srca, odkritosrčnega značaja in pravi vzgojitelj svojih dijakov. O njegovi priljubnosti v javnosti je pa pričal veličasten pogreb, h kateremu so prišli v lepem številu tudi njegovi rojaki Sodražani.

Pokojnik je služboval na ljubljanskem učiteljišču od leta 1919. kot profesor, po upokojitvi g. Doklerja pa je bil imenovan na istem zavodu za ravnatelja. Pri svojem težkem vzgojiteljskem delu je bil vse skozi vesten, isto je zahteval od svojih učencev; isto kot ravnatelj zavoda od učiteljskega zbora. Zaradi te svoje lepe lastnosti bo ostal pri svojih učencih in profesorjih v najlepšem spominu.

Profesor in direktor Marolt je bil dijakom tudi velik dobrotnik, saj jim je s poživitvijo podpornega sklada in drugimi gmotnimi sredstvi lajšal gorje bednega dijaškega življenja. S te strani ga dobro pozna vsa povojna učiteljska generacija, ki je izšla iz ljubljanskega učiteljišča.

Takoj po svojem imenovanju je preskrbel denarne vire, da se je staro šolsko poslopje popravilo in osnažilo. Imel je v pogledu tega še mnogo lepih načrtov, a prezgodnja smrt ga je odtrgala sredi najlepšega dela.

Pri vsem svojem ogromnem delu je imel vedno dovolj časa za delovanje pri raznih narodnih društvih, katera so upoštevala njegovo pametno in odkritosrčno besedo. Sokoli so ga tako imeli za svojega najmarljivejšega brata, a učiteljstvo in njegova organizacija za dobrega prijatelja.

Slava direktorju Maroltu!

S. A.

† Draga Roškarjeva

30. VIII. 1937.

Kakor vsako leto, odkar si odšla po potrebi službe v Koprivnico, si se vrnila tudi letos k svojim staršem na Tezno, v tisto domačo hišico, obdano z zelenjem, cvetjem, sadjem in grozdjem. Tako domače zna urediti svoj dom le učitelj upokojenec, ki pričakuje v počitnicah svojcev, katerim je pristradal poklic in dom, da mu v jeseni življenja pomagajo pozabiti preteklost in slajšati dni, kakor si jih slajšajo vnučki z rdečimi jabolki, sočnimi breskvami, grozdjem in strdjo na vrtu Tvojega očeta, učitelja-upokojenca Frana Roškarja.

Prišla si v počitnicah vsako leto, da si odpočiješ od dela in nabereš novih moči za prihodnje šolsko leto.

Prišla si vsako leto, da se uveriš kako deluje Sokol, kateremu si Ti ob rojstvu leta 1931. kot društvena načelnica posvetila vse svoje moči, ves svoj prosti čas. Ko si l. 1935. odšla v Koprivnico, je nastala vrzel, katere še danes nismo zamašili.

Tudi letošnje počitnice si bila med nami. Poslovila si se na videz zdrava, kakor vedno polna veselja in smeha. Samo tančica, skoraj

„Moje prvo berilo"

od Frana Erjavca, ml.

Več kot 60 let je vladala po naših abecednikih normalnobesedna metoda, in sicer s svojim najbolj izobličenim načinom, ko sta normalna beseda in risba ob njej bili »spominska opora« za glasnik, s katerim se je normalna beseda začenjala. Pred vojno je I. Krulec s svojo »Prvo čitanko« poizkusil normalnobesedni metodi dati širšo osnovo analitične normalnobesedne metode, pri kateri naj se otrok bavi s celoto, s celo besedo znane vsebine. Kruľec je s svojim poizkusom propadel in ozkosrčna struja z upoštevanjem samo začetnega glasnika v normalni besedi je v naših začetnicah vladala dalje.

Pri dolgoletnem takem neizpremenjenem stanju ni čudno, če je normalnobesedna metoda s svojo ozkosrčnostjo prešla v tradicijo šole in v šablono učiteljevega dela pri pouku v elementarnem čitanju in pisanju. Če je bil učitelj »bolj modernega duha«, je svoje delo poživljal s pridobitvami fonetike, z otroškim delom na stavnici i. pod., vendar pa so ga uvedeni abecedniki držali v sponah metode, ki je bila tako rekoč že nekak zakon za elementarni pouk v čitanju in pisanju.

S to tradicijo je pretrgal leta 1929. Pavle Flerè, ko je izdal »Našo prvo knjigo«. Učiteljstvo jo je takrat pozdravilo, otroci pa so se navdušili za njo. Sicer se je temu otroškemu navdušenju marsikje hitro postavila zatvornica, ker — mnogi učitelji niso vedeli, kaj početi s knjigo. Preveč so tičali v tradiciji in v vsiljeni šabloni. Če bi bil Flerè napisal svoji knjigi »učne slike«, bi se bržčas tudi starejši učitelji ogreli, ker bi jih te podprle; njihovo delo bi bilo sicer še vedno šablonsko, vendar pa v drugi smeri. Takih »učnih slik« Flerè ni napisal in jih ni smel napisati, če je hotel ostati sebi zvest; napisal je le **»Navodilo«**, ki še danes polni zaloge Učit. tiskarne; v njem pa je rekel za učiteljevo delo, da mu ne gre predpisovati metode, ker vsaka metoda je sistem, vsak sistem pa je preveč pripraven za oviro onega individualnega življenja, ki ga šola mora dovoljevati.« Učitelj bi sam moral najti svojo normativno pot, a namesto te si je marsikdo želel, naj mu pot kaže sistem, in želel si je abecednika, s katerim stopi nazaj na uhojeno pot tradicije in zglajene šabloniziranosti.

Pravijo, da je taka želja bila povod, da se je moral ponovno izdati pri nas abecednik, ki bi služil učitelju pri enakomerno urejenem delu v duhu starih tradicij. Ker pa je otroško navdušenje za »Našo prvo knjigo« svarilo pred zunanjo oblikovno suhoparnostjo starih abecednikov, naj vsaka nova knjiga poizkuša zadovoljiti otroka v tem pogledu. In po takih zahtevah smo dobili **»Moje prvo berilo«**, ki ga je sestavil Fran Erjavec in ga je založila in izdala Banovinska zaloga šolskih knjig in učil v Ljubljani.

Za Erjavčevo »Moje prvo berilo« se lahko reče, da je **abecednik starega kova:** s čitalno-pisalno metodo, z normalnimi besedami, ki izkoriščajo edinole začetni glasnik v besedi (razen pri samoglasnikih, kjer nareja koncesijo fonetiki); otroke pa naj navdušijo slike, ki jih je tudi napravil Maksim Gaspari. — To je sodba ob prvem pogledu v abecednik; ob površnem pregledu se ji pridruži še druga, in sicer: da je knjiga v vsakem pogledu preobložena; preobložena s teksti in prenatrpana s slikami.

Podrobnejši pregled nam pokaže sledečo razdelitev in ureditev:

Uvod tvorijo slike na str. 5—9: V šoli, Doma, Na dvorišču, Na poti v šolo, Bratec in sestrica. Take slike naletimo večkrat v abecednikih in služile naj bi početnemu nazornemu pouku, »bratec in sestrica« pa naj preneseta življenje doma v življenje v šoli. Erjavec je slike priobčil, ni pa prevzel zamisli o prenosu življenja, in bratec in sestrica, ki naj bi vezala otroško življenje v knjigi, nastopita samo v uvodu. S tem seveda slike izgubijo svoj pomen ter postanejo nepotrebna obremenitev, posebno če si slede tako nelogično, da ne uvajajo od doma v šolo.

V šolsko delo samo uvajajo str. 10. in 11. z **vzorci za risalne in pisalne vaje.** Ne more se presoditi, koliko časa bo zavzela predelava pisalnih vaj na str. 11., kjer se pokazujejo vsi elementi pismenk; s svojo sistematično ureditvijo pa se zdi zelo pripravna, da nepraktičnega učitelja zavede v monotono mehaniziranje, iz katerega se bo težko rešil.

Na str. 12. se začno obravnavati **male tiskane** in vzporedno na str. 13. **male pisane črke** po bralno-pisalni metodi. Te zavzemajo knjigo do str. 37., in sicer tako, da sta na vsaki levi strani po dve tiskani in na vsaki desni strani ustrezajoči pisani mali črki (izjema je le »e«, ki sam zavzema svojo stran). Po dve črki, ki se prikazujeta na vsaki strani, sta izbrani po grafičnem principu, v redkih primerih tudi po fonetičnem principu. Ali bo ta način izbire in obravnave praktičen, se pokaže šele pri uporabi knjige v šolskem delu; kakor je uredba v knjigi, se vidi, da je še čisto nepreizkušena.

Vsaki črki je dodana **normalnobesedna slika.** Take slike služijo kot spominska opora ali za črko ali za glasnik. Erjavcu služijo za oboje, in sicer pri tiskanih črkah za obliko črke, pri pisanih za glasnik. Težko je reči, če ni tukaj dobrega preveč, ker se s tako dvojno oporo komplicira tisto, kar naj bi kar najbolj enostavno služilo mnemotehniki. Praktik pri elementarnem pouku vsekakor gleda na to, da je sistematika, ako se mu zdi potrebna, čim enostavnejša. Za normalnobesedne slike pri tiskanih črkah, torej tistih, ki naj bodo spominska opora za obliko črke, moramo reči, da so pogosto zelo prisiljene; na pr.: 2 upognjena žeblja za »e«, oblika upognjenih kolen za »n«, velika in mala riba za »r«, sod s čepom za »č«, pasja glava z iztegnjenim jezikom za »j«, krivenčasto zrasla hrastova vejica za »h« i. pod. Prisiljenost pri teh risbah je veliko prizadevala že ilustratorju, ki je večkrat napravil prav nemogoče slike: že naprej pa se lahko reče, da tudi otrokom ne bodo koristile.

Uvod za velike začetnice tvorijo na str. 38. slovniška pravila s pravopisnim pravilom o rabi velikih začetnic. Na str. 39. je pokazano, kako velike začetnice I, U, O, V, C, Č, S, Š, Z, Ž, K, J lahko z dodajanjem nastanejo iz malih črk, na str. 40.—52. pa se obravnavajo vse tiskane in pisane velike začetnice. Najprej so obravnavane tiste, ki so pokazane na str. 40., tako da ima pouk z njimi dvakrat posla; te se obravnavajo po pisalnobralni metodi, pri ostalih velikih začetnicah pa se sestavljalec povrne k bralnopisalni metodi. Zakaj tako, bo težko dognati, razen če hoče s